



ДНІПРОВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Філософія»

Спеціальність	101 «Екологія»
Галузь знань	10 «Природничі науки»
Освітньо-професійна програма	«Екологічний контроль та аудит»
Освітньо-професійний ступінь	Фаховий молодший бакалавр

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Статус дисципліни	Вибіркові освітні компоненти навчального плану
Курс початку вивчення дисципліни	III
Семестр вивчення навчальної дисципліни	05
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг навчальної дисципліни становить 2,0 кредитів ЄКТС, 60 годин, з яких 32 годин становить контактна робота з викладачем, 28 годин становить самостійна робота
Мова викладання	Українська
Підсумковий контроль	Залік
Розробник	Голіш Галина Петрівна – викладач соціальних дисциплін, вища кваліфікаційна категорія Контактна інформація: gala191954@gmail.com

2. Опис дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи філософських знань» є формування у здобувачів освіти сучасного системного мислення, освоєння нових положень та діалектики буття, принципів, категорій та законів діалектики; основних методів наукового пізнання; основних положень проблеми свідомості у філософії та основ соціальної філософії.

Формування наукової точки зору та проблем виникнення, розвитку і функціонування релігій.

Як результат вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен **знати**:

- Сутність картин світу;
- структуру світогляду;
- співвідношення філософії та науки;
- функції філософії;
- відмінність давньоіндійської філософії від давньокитайської, проблеми буття людини і суспільства в античній філософії, натурфілософія, напрями середньовічної філософії, антропоцентризм, Відродження, поняття механістичної картини світу;
 - деїзм, субстанція; монади; активно-діяльне розуміння людини Канта і Гегеля; закони діалектики; напрями філософії XX ст.; проблеми психоаналізу;
 - поняття ноосфери: проблема нераціонального (воля, почуття, інтуїція); сучасний стан неотомізму; неопозитивізм, постпозитивізм; початки філософії в системі культури Київської Русі;
 - своєрідність філософії Сковороди, Шевченка; філософія національної самобутності.

- **Онтологія:** головні сфери буття, буття та небуття. Категорії діалектики; універсальні зв'язки; зміни та розвиток; випадковість, необхідність; поняття систем; закони діалектики.
- **Гносеологія:** суб'єкт і об'єкт пізнання, принципи пізнання; поняття «пізнання», «творчість», «істина», прагматизм, логічний позитивізм;
- фантазія і продуктивне уявлення, як компонент творчого процесу, проблеми істини, альтернативи істини;
- рівні, форми, методи наукового пізнання. Проблема практики у пізнанні, соціальна практика;
- механізм соціокультурної детермінації пізнавальної діяльності.
- **Основи соціальної філософії:** категорії соціальної філософії; поняття цивілізації та культури;
- духовні цінності суспільства; сутність людини; проблема відчуження; типологія особи;
- сенс життя людини; структуру цінностей, провідні цінності людства, стратегія людства в планетарному масштабі.
- **Релігієзнавство:** сутність релігії; функції релігії; загальна характеристика релігій світу; розвиток християнства в Україні.

вміти:

- розрізняти специфіку світобачення та світорозуміння кожної культурно-історичної епохи, бачити та логічно пояснювати внутрішні зв'язки між основними напрямками філософії;
- з'ясувати основні фактори виникнення. Розвитку та змін філософських знань відповідно історичної доби;
- давати наукову характеристику філософським вченням видатних мислителів минулого і сучасності.
- порівнювати, пояснювати, аналізувати, критично оцінювати духовні і релігійні явища; орієнтуватися у багатому світі духовної культури;
- користуватися науковою термінологією;
- самостійно працювати з додатковою літературою, складати конспект, тези, самостійно готувати реферати, доповіді, брати участь у дискусіях, семінарах; аргументовано відстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему, толерантно ставитись до протилежних думок;
- на основі провідних ідей мислителів створювати власні програми фізичного і духовного вдосконалення; застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань та в особистому житті.

3. Зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ І. ФІЛОСОФІЯ, ЇЇ ГУМАНІСТИЧНИЙ ЗМІСТ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ

ТЕМА 1. Філософія та світогляд.

Філософія та світогляд. Світогляд як форма світоусвідомлення людини. Основні типи світогляду. Світогляд і світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння. Історичні типи світогляду: міф, релігія, науковий світогляд, філософський світогляд. Особливості та функції міфологічного світогляду. Суспільно-історична природа релігії, її соціальні та гносеологічні функції. Релігія як сфера духовної культури, її елементи і структура. Функції релігії та її роль у житті суспільства. Головні напрями у філософії. Філософія та культура. Основні функції філософії: світоглядна, пізнавальна, методологічна.

ТЕМА 2. Історичний розвиток світової філософії.

Культурно-історичні передумови виникнення філософії. Своєрідність філософії стародавніх Індії та Китаю. Характер філософії стародавньої Греції. Антична філософія (Фалес, Піфагор, Геракліт, Демокрит, Сократ, Аристотель, Епікур). Філософія середньовіччя (А. Августин, Фома Аквінський, П. Абеляр). Суперечка про природу загальних понять: реалізм і номіналізм. Особливості

середньовічної схоластики. Релігійний характер філософської думки. Ідея Бога, природа і людина як творення Бога, душа і тіло, розум і воля, проблема самосвідомості, концепції «священної історії». Середньовічна філософія мусульманського Сходу. Світові релігії. Філософія Відродження (М. Кузанський, Дж. Бруно, М. Монтень).

Філософія Нового часу. Наукова революція XVII ст. (І. Ньютон) і проблема методу пізнання у філософії. (Ф. Бекон, Дж. Локк, Дж. Берлі, Б. Спіноза, Р. Лейбніц).

Створення механістично-матеріалістичної картини світу: поняття субстанції у філософії. Проблема людини у філософії просвітництва (Ж.Ж. Руссо), французький матеріалізм, його розуміння людини і суспільства (Ж. Ламетрі, К. А. Гельвецій, П. Гольбах, Д. Дідро).

Класична німецька філософія. Активно-діяльне розуміння людини в німецькому ідеалізмі. Філософські позиції І. Канта; філософська система І. Фіхте; філософська концепція Г. Гегеля; суперечність між методом і системою розвитку цивілізації.

ТЕМА 3. Світова філософія XX ст.

Характерні риси сучасної зарубіжної філософії. Критичний перегляд принципів і традицій класичної філософії кінця XIX початку XX ст. Відображення суспільно-політичного життя, науково-технічного прогресу у філософії. Шляхи ідеалізації, політизації філософії.

ТЕМА 4. Філософська думка в Україні

Принципи визначення філософії України як явища світової культури. Становлення і розвиток світогляду давніх слов'ян: давньослов'янська міфологія, запровадження християнства. Початки філософії в системі культури Київської Русі (Іларіон Київський, Кирик Новгородець, Кирило Філософ, Клим Смолягич, «Бджола»). Філософія доби формування українського етносу:

1. філософська думка періоду етнокультурної катастрофи татаро-монгольської навали;
2. ідеї неоплатонізму, аеропогетики, ісіхазму;
3. філософські ідеї у етно-релігійній та політико-правовій думці (Станіслав Оріховський, Роксолан, Христофор Філарет, Іван Вишенський, Віталій з Дубна, Ісайя Кошшський, Кирило Транквіліон Ставровецький, Касіян Сакович, Пилип Орлик та ін.)

Становлення філософії українського духу в Києво-Могилянській Академії (Ф. Прокопович, Г. Шербацький, П. Кодій та ін.). Г. Сковорода – фундатор філософії українського духу.

Філософія періоду відродження українського духовного життя (В. Винниченко, М. Грушевський, В. Зеньковський та ін.). Філософія національної самобутності (Д. Донцов, В. Липинський, Рудницький та ін.). Філософська спадщина Д. Чижевського.

РОЗДІЛ II. ОНТОЛОГІЯ

ТЕМА 5. Проблеми буття у філософії

Поняття «онтологія», «буття». Фундаментальне значення проблеми буття в філософії. Основні виміри буття (буття речей, природи, людини, духовного і соціального). Світ як всеохоплююча реальність. Єдність природи, суспільства і людини, матеріального буття і людського духу.

ТЕМА 6. Духовний вимір людського буття.

Свідомість людини як діалектичне співвідношення об'єктивної та суб'єктивної реальності, як духовний спосіб орієнтації людини в реальності буття, що розвивається.

Проблематика походження, розвитку і сутності свідомості. Свідомість і мова. Структура та функції свідомості. Свідомість та самосвідомість, свідоме, підсвідоме, несвідоме. Загадкові явища людської свідомості та психіки.

Суспільна свідомість. Форми суспільної свідомості: політична, правова, моральна, естетична, релігійна, філософська та ін. Проблема вибору свободи і відповідальності.

ТЕМА 7. Діалектика та її альтернативи.

Діалектика як теорія систем, що розвиваються. Діалектика як вчення про універсальні зв'язки, зміни, розвиток. Основні історичні форми діалектики.

Категорії діалектики. Одиночне і загальне, явища і сутність. Структурні зв'язки. Принцип цілісності. Форма і зміст.

Основні принципи діалектики. Діалектичне заперечення і синтез. Циклічність змін «заперечення». Софістика, еклектика та метафізика як альтернативи діалектики.

РОЗДІЛ III. ГНОСЕОЛОГІЯ

ТЕМА 8. Сутність і структура пізнавального процесу.

Пізнання як специфічна форма відношення людини до світу. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Основні принципи теорії пізнання та багатоманітність його форм. Специфіка філософського образу пізнання.

Соціально – історична природа раціонального знання, його зв'язок з практикою. Пізнавальна діяльність як процес соціально-організованого відтворення реальності.

Проблеми істини. Об'єктивність істини. Взаємозв'язок абсолютної та відносної істини принцип об'єктивної істини. Конкретність істини, істина і цінність, класична концепція істини та її альтернативи в сучасній філософії і теорії пізнання. Конвенціоналізм, прагматизм. Логічний позитивізм.

ТЕМА 9. Логіка і методологія наукового пізнання.

Наукове і буденно-практичне пізнання. Рівні (емпіричний і теоретичний), форми (науковий факт, проблема, ідея, гіпотеза, концепція, теорія), методи (спостереження, експеримент, порівняння, сходження від абстрактного до конкретного, єдність логічного і історичного, аналіз і синтез, дедукція і індукція та ін.) наукового пізнання.

РОЗДІЛ IV. СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ

ТЕМА 10. Суспільство як соціальна система.

Поняття суспільства у філософії. Основні підходи до розуміння суспільства. Суспільство як самоорганізуюча та саморозвиваюча система.

Роль географічного природного середовища у житті суспільства. Демографічні чинники суспільного розвитку. Матеріальні основи розвитку суспільства. Політична система суспільства. Громадське суспільство: поява, основи, ознаки.

Сутність та структура духовного життя суспільства, поняття «культура» як єдність матеріальних і духовних цінностей, вироблених людством.

ТЕМА 11. Філософська концепція людини.

Філософська концепція людини – основа наук про людину. Сутність людини. Праця і мова – фактори становлення і розвитку людини.

Проблема людини в історії філософії. Філософський зміст понять «індивід», «індивідуальність», «особистість». Типологія особи. Проблема відчуження людини і шляхи її подолання. Діалектика взаємодії людини і суспільства.

Самореалізація особи. Роль особистості в історії. Самоцінність людського життя. Сенс життя людини. Проблема людського щастя. Аморальність використання людини як засобу.

ТЕМА 12. Цінності в житті людини і суспільства.

Поняття «аксіологія». Місце аксіології в системі культури. Цінності як визначальні характеристики людського буття. Людина в системі цінностей. Структура цінностей.

Цінність як ядро духовного світу людини.

Базові цінності людського буття. Цінність орієнтації. Вищі духовні цінності. Поняття про духовну досконалість

Розділ V. РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

ТЕМА 13. Релігієзнавство як наука.

Релігієзнавство як явище духовної культури. Виникнення і становлення релігієзнавства як галузі гуманітарного знання.

Поняття та сутність релігії. Релігія як складне утворення. Соціальні, гносеологічні, онтологічні та психологічні чинники релігії. Функції релігії. Класифікація релігії та її географія.

ТЕМА 14. Світові, локальні релігії.

Первісні вірування. Релігії стародавніх цивілізацій. Світові релігії: буддизм, християнство, іслам та їх течії – загальна характеристика релігій. Нові світові релігії – загальна характеристика.

Локальні релігії: іудаїзм, конфуціанство, даосизм, зороастризм, ведизм, джайнізм, брахманізм – загальна характеристика.

ТЕМА 15. Релігійні конфесії в Україні.

Дохристиянські вірування східних слов'ян. Розвиток християнства в Україні. Християнські конфесії. Церковні розколи та їх вплив на сучасну релігійну ситуацію в Україні. Нехристиянські релігії в Україні. Нетрадиційні релігії. Секти. Свобода совісті як загальнолюдська цінність. Законодавче закріплення свободи совісті в Україні.

4. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Базова:

1. Іванова К. А., Білокобильський О. В., Гардашук Т. В., Артеменко А. П., Артеменко Я. І., Садовніков О. К., Шитов С. І. Філософія. Кредитно-модульний курс підручник для студентів вищих навчальних закладів Х.: НФаУ: Золоті сторінки, 2014. – 472с.

2. Кислюк К. В. Філософія навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів усіх спеціальностей — Київ : Кондор, 2020. — 229 с.

3. Леонід Губерський. Філософія. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів – Х.: Фоліо – 2018.

4. Петрушенко В. Л. Основи філософських знань. Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів –Новийсвіт-2019. – 296 с.

5. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія: Підручник. — К., 2014.

Допоміжна

1. Бичко І. В., Бойченко І. В., Кабачковий В. Г. та ін. Філософія: Підручник. — К., 2008.

2. Подольська Є. А. Філософія: Підручник. — К., 2008.

3. Смолько О. А. Філософія: Навч. посіб. — Львів, 2008.

4. Сморгж Л. О. Філософія: Навч. посібник. — К., 2006.

5. Таран В. О., Зотов В. М, Резанов Н. О. Соціальна філософія: Навч. посібник. — К., 2010.

Матеріали на електронних носіях:

1. Саух П. Ю. Філософія. Підручник для вищих навчальних закладів. – К., 2004

2. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Основи філософських знань».

3. Робоча програма з дисципліни «Основи філософських знань».

4. Причепій Е.Н. <http://books.br.com.ua/themes/341/375>